

СИЛАБУС З ДИСЦИПЛІНИ

КОНТРОЛІНГ

I семестр 2022-2023 навчального року

освітній рівень перший (бакалавр) спеціальність

спеціальності:

051 Економіка

освітні програми:

- Міжнародна економіка

Час та аудиторія проведення занять: Згідно розкладу - <http://rasp.kart.edu.ua/>

Контролінг

I семестр 2022-2023 навчального року

Контролінг викликає підвищений інтерес у широкого кола фахівців, робота яких пов'язана з управлінням: від власників бізнесу та директорів, керівників відділів, економістів і фінансистів, бухгалтерів до студентів 4-5 курсів фінансово-економічних спеціальностей. Це «внутрішній» облік організації, який включає в себе всю бізнесаналітику, необхідну керівництву для прийняття рішень і формування стратегії розвитку бізнесу, а також є постачальником інформації для здійснення ефективного управління бізнесом. Він грає одну з ключових ролей в управлінні, так як представляє найбільш повну інформацію про діяльність та фінансовий стан компанії.

Головне призначення цього курсу - курс дасть необхідний рівень теоретичних і практичних знань з управлінського обліку (контролінгу) та включає вивчення витрат, бюджетування, планування і т.д. для застосування в сучасній бізнес – практиці.

Курс «Контролінг» дозволяє студентам грамотно розраховувати оперативний бюджет, планувати рух фінансів, аналізувати планові і фактичні показники діяльності. Оволодіння професією фахівця з контролінгу, вимагає знань, цілого ряду професійних навичок щодо прийняття управлінських рішень та вмінь управління людьми у складних професійних ситуаціях на різних рівнях постачання, виробництва та дистрибуції.

Метою викладання дисципліни є формування у майбутніх фахівців теоретичних знань і практичних навичок з організації контролінгу підприємницької діяльності, підготовки і подання повної інформації менеджерам з метою оперативного управління підприємством, оперативного контролю та оцінки результатів його роботи, планування та координації розвитку підприємства. **Завдання курсу:**

- набуття вмінь застосовувати відповідні методи та прийоми в процесі обліку витрат і калькулювання з метою прийняття ефективних управлінських рішень;
- отримання системи знань про контролінг як однієї з функцій управління підприємницькою діяльністю організації, орієнтованої на отримання прибутку і досягнення цілей на ринку товарів і послуг;
- комплексний розгляд питань бюджетування, обліку, контролю, аналізу даних про витрати і результати господарської діяльності в розрізі необхідних для впровадження сучасних методів контролінгу в практику управління;
- досліджень умов створення інформаційно-контрольної системи, необхідної для управлінського обліку та відповідає вимогам її застосування;
- забезпечення компетентного підходу до збору, обробці, підготовки і подання інформації менеджерам, що задовольняє їх запитам.

Курс має на меті сформувати та розвинути наступні **компетентності** студентів: **1.**

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні спеціалізовані

завдання та практичні проблеми у сфері контролінгу в процесі професійної діяльності, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки і характеризується комплексністю й невизначеністю умов;

2. Загальні компетентності:

- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; - навички використання інформаційних і комунікаційних технологій, здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність до критичного осмислення проблем у навчанні та професійній діяльності та на межі предметних галузей;
- здатність працювати з інформацією різних видів, у тому числі в глобальних комп'ютерних мережах;
- здатність здійснювати комунікаційну діяльність;
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності), діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

3. Спеціальні (фахові) компетентності:

- здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення стосовно оцінки прояву окремих явищ, які властиві сучасним процесам в економіці.
- здатність формувати обліково-аналітичну інформацію для ефективного управління діяльністю підприємства;
- здатність використовувати математичний інструментарій для дослідження економічних процесів, розв'язання прикладних економічних та оптимізаційних завдань в сфері обліку, аудиту та оподаткування;
- здатність до відображення відомостей про господарські операції суб'єктів господарювання в фінансовому обліку та контролінге, їх систематизації, узагальнення у звітності та інтерпретації для задоволення інформаційних потреб осіб, що приймають рішення;
- здатність проводити аналіз господарської діяльності підприємства та фінансовий аналіз з метою прийняття управлінських рішень;
- здатність застосовувати та формувати інформаційну підтримку управління підприємством з використанням сучасного технічного та методичного інструментарію;
- здатність здійснювати контроль господарської діяльності як функції управління підприємством з метою забезпечення його ефективного функціонування, оцінки результатів роботи, виконання планів, визначення порушень прийнятих норм і стандартів, підвищення відповідальності;
- здатність здійснювати контроль дотримання нормативних актів з методології бухгалтерського обліку та системи оподаткування, збереження і ефективного використання ресурсів;

- здатність підтримувати належний рівень економічних знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Чому ви маєте обрати цей курс?

Дані управлінського обліку є одним з головних джерел економічної та неекономічної інформації, що характеризують фактичний стан справ на підприємстві і охоплює всі бізнеспроцеси компанії (продажу, виробництво, логістика, маркетинг, фінанси, персонал та ін.).

Правильно організований і функціонуючий контролінг дозволяє отримувати інформацію, що становить основу для планування, нормування ресурсів, аналізу і контролю діяльності підприємства. Інформація, отримана з даних контролінгу (управлінського обліку), є основним інструментом, що дозволяє топ-менеджерам компанії ефективно управляти і координувати ті її бізнес-процеси, за роботу яких вони несуть відповідальність. Таким чином, управлінський облік дозволяє не тільки здійснювати контроль над центрами фінансової відповідальності компанії, але і будувати ефективну систему мотивації персоналу на досягнення цілей компанії.

У кожного власника бізнесу є необхідність в оцінці успішності бізнесу, в тому числі і для його подальшого розвитку. Основними параметрами такої оцінки є: наявність необхідного рівня виручки, наявність грошових коштів на рахунках компанії, ступінь задоволеності співробітників, динаміка розвитку компанії, переваги компанії перед конкурентами.

Від здобувачів очікується: базове розуміння економіки, а також обізнаність в питаннях бухгалтерського обліку та економіки підприємства.

Розуміння підприємцем своїх фінансових цілей є основою стратегії розвитку бізнесу. Команда викладачів і ваші колеги будуть готові надати будь-яку допомогу з деякими з найбільш складних аспектів курсу по електронній пошті, на форумі і особисто - у робочий час.

Організація навчання

Курс контролінгу вивчається з вересня по грудень, який дасть студентам необхідний рівень теоретичних і практичних знань з управлінського обліку (контролінгу) та включає вивчення витрат, бюджетування, планування і т.д. для застосування в сучасній бізнес - практиці.

Курс складається з однієї лекції на тиждень і одного практичного заняття раз у два тижні. Він супроводжується текстовим матеріалом, презентаціями та груповими завданнями. Студенти матимуть можливість застосовувати отримані знання та вирішувати практичні завдання протягом обговорень в аудиторії та розв'язання індивідуального завдання.

Теми курсу

1. Мета, зміст і організація контролінгу
2. Класифікація і поведінка витрат
3. Система обліку і калькулювання за повними витратами
4. Система обліку і калькулювання за змінними витратами
5. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку
6. Система обліку і калькулювання за нормативними витратами
7. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень
8. Бюджетування і контроль
9. Облік і контроль за центрами відповідальності

Контролінг / схема курсу		
Поміркуй	Лекції	
	Запрошені лектори	
	Довідковий матеріал	
	Презентації	
	Обговорення в аудиторії	Виконай
	Групові завдання	
	Індивідуальні консультації	
	Іспит	

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету (<http://kart.edu.ua>), включаючи навчальний план, лекційні матеріали, презентації, завдання та правила оцінювання курсу) Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Необхідна підготовка повинна бути завершена до початку наступної лекції.

Лекції та практичні заняття

Список основних лекцій курсу наведений нижче. Пильнуйте за змінами у розкладі.

Денна форма здобуття освіти

Тиждень	Кількість годин	Тема лекції	Кількість годин	Тема практичних, семінарських та лабораторних занять
Модульний контроль №1				

1	2	<p>1. Мета, зміст і організація контролінгу. Суть, предмет, методи та функції контролінгу. Відмінності та взаємозв'язок фінансового та контролінгу. Еволюція контролінгу.</p> <p>Організація контролінгу.</p>	1	<p>Сутність контролінгу. Предмет, об'єкти і методи контролінгу. Взаємозв'язок управлінського і фінансового обліку.</p> <p>Порівняльна характеристика управлінського і фінансового обліку</p>
2	4	<p>2. Класифікація і поведінка витрат. Склад витрат виробництва. Мета і напрями класифікації витрат. Моделі поведінки витрат. Визначення функції витрат.</p>	2	<p>Класифікація і поведінка витрат. Класифікація витрат для управління. Моделі поведінки витрат</p> <p>Методи побудови функції витрат</p>
3	4	<p>3. Система обліку і калькулювання за повними витратами.</p> <p>Мета і сутність калькулювання витрат. Види калькуляцій. Калькуляційні одиниці. Облік прямих витрат. Облік і розподіл непрямих витрат. Калькулювання за замовленнями та за процесами.</p>	2	<p>Методи обліку і калькулювання витрат.</p> <p>Мета і сутність калькулювання собівартості.</p> <p>Калькулювання за замовленнями та процесами.</p> <p>Розподіл непрямих виробничих витрат між основними виробничими і обслуговуючими підрозділами</p>

4	2	4. Система обліку і калькулювання за змінними витратами. Поняття маржинального доходу. Переваги та недоліки системи калькулювання змінних витрат. Проста та розвинена моделі калькулювання змінних витрат.	2	Облік і калькулювання за повними витратами. Склад витрат, що включаються до собівартості. Методика формування звіту про фінансові результати. Сфера застосування, переваги і недоліки методу.
5	4	5. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку. Мета і методи аналізу взаємозв'язок «витрати – обсяг – прибуток». Аналіз чутливості прибутку. Аналіз взаємозв'язок «витрати – обсяг – прибуток» за умов асортименту.	2	Суть і методи аналізу взаємозв'язку «витратиобсяг прибуток». Аналіз чутливості прибутку. Особливості аналізу взаємозв'язку «витратиобсяг прибуток» за умов асортименту
Модульний контроль №2				
6	4	6. Система обліку і калькулювання за нормативними витратами. Поняття норм, нормативів, стандартів. Характеристика нормативного методу обліку і калькулювання. Нормативні калькуляції. Система обліку «стандарт-кост».	1	Облік і калькулювання за нормативними витратами. Види норм та методичні підходи до їх розробки. Обчислення відхилень від норм та їх облік.
7	2	7. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень. Процес прийняття рішення і релевантність облікової інформації. Аналіз варіантів альтернативних рішень. Оптимальне використання ресурсів за умов обмежень. Рішення стосовно запасів. Рішення стосовно ціноутворення.	2	Процес прийняття рішення і релевантність даних обліку. Аналіз альтернативних рішень. Оптимальне використання ресурсів за умов обмежень.
8	4	8. Бюджетування і контроль. Сутність бюджетування та його організація. Складання та взаємоузгодження бюджетів. Контроль за виконання бюджетів і аналіз відхилень.	2	Сутність, цілі та організація бюджетування. Порядок складання та взаємоузгодження бюджетів. Контроль виконання бюджетів та аналіз відхилень.

9	4	9.Облік і контроль за центрами відповідальності. Концепція центрів відповідальності та обліку відповідальності. Оцінка діяльності центрів витрат. Оцінка діяльності центрів доходу. Оцінка діяльності центрів прибутку. Оцінка діяльності центрів інвестицій.	1	Поняття і класифікація центрів відповідальності. Контроль діяльності центрів витрат. Контроль діяльності центрів доходу. Контроль діяльності центрів прибутку. Контроль діяльності центрів інвестицій
Іспит с дисципліни				

Заочна форма здобуття освіти

Тиждень	Кількість годин	Тема лекції	Кількість годин	Тема практичних, семінарських та лабораторних занять
1	2	Мета, зміст і організація контролінгу. Суть, предмет, методи та функції контролінгу.	2	Сутність контролінгу. Предмет, об'єкти і методи контролінгу. Взаємозв'язок управлінського і фінансового обліку.
2	2	Класифікація і поведінка витрат. Мета і напрями класифікації витрат. Моделі поведінки витрат та функції витрат.	2	Класифікація і поведінка витрат. Класифікація витрат для управління. Моделі поведінки витрат. Методи обліку і калькулювання витрат.
3	2	Система обліку і калькулювання за повними витратами. Мета і сутність калькулювання витрат. Види калькуляцій.	2	Мета і сутність калькулювання собівартості. Склад витрат, що включаються до собівартості. Методика формування звіту про фінансові результати.
4	2	Система обліку і калькулювання за змінними витратами. Поняття маржинального доходу. Переваги та недоліки системи калькулювання змінних витрат.		

5	2	Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень. Процес прийняття рішення і релевантність облікової інформації.		
---	---	--	--	--

Правила оцінювання

Методи контролю: усне опитування, поточний контроль, модульний контроль (тести), підсумкове тестування, іспит.

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	<u>Відмінно</u> – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	<u>Дуже добре</u> – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	<u>Добре</u> – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	<u>Задовільно</u> - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	<u>Достатньо</u> – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	<u>Незадовільно</u> – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX

Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F
---	-----	---

Завдання на самостійну роботу:

Самостійна робота студентів сприяє поглибленню знань з дисципліни шляхом поєднання теоретичної та практичної складових для вирішення індивідуальних завдань. Мета виконання індивідуальних завдань – набуття практичних навиків самостійного складання системи взаємопов'язаних операційних та фінансових бюджетів на основі індивідуальних вихідних даних. Результати виконання індивідуального завдання оформлюються згідно із методичними вказівками до виконання розрахункових робіт та подаються викладачу не пізніше ніж за два тижні до закінчення семестру.

Оцінювання самостійної роботи проводиться на заключному практичному занятті на основі перевірки правильності виконання роботи та усного захисту. За вчасне та вірне виконання завдання нараховується **20 балів до поточного модульного контролю**. За вчасне та частково вірне виконання – від 15 до 25 балів. За невиконане завдання бали не нараховуються. Необхідний обсяг виконання завдання складає 50% на перший модульний контроль і 100% на другий модульний контроль. Перебіг поточного виконання завдання та питання для обговорення надсилаються на e-mail викладача або перевіряються ним особисто.

Відвідування лекцій:

Бали за цю складову нараховуються взагалі, якщо студент не відвідував більш 50% лекційних занять у модулі без поважних причин. За відвідування кожної лекції нараховується 1 бал. **Максимальна сума становить 15 балів.**

Ступінь залученості:

Мета участі в курсі – залучити вас до дискусії, розширити можливості навчання для себе та своїх однолітків та дати вам ще один спосіб перевірити свої погляди на питання застосування Інтернет-маркетингу в сучасних умовах. Участь буде оцінюватися на основі кількості та вірності ваших відповідей. Питання, хоча й заохочуються, однак не оцінюються в цьому блоці. Ми намагаємося надати всім студентам рівні та справедливі можливості для підвищення власною залученості. **Максимальна сума становить 10 балів.**

Практичні заняття:

Оцінюються за відвідуваннями (до 3 балів), ступенем залученості (до 7 балів) та стислою презентацією виконаного завдання (до 5 балів). Ступінь залученості визначається участю у роботі дискусійного клубу з питань застосування маркетингових Інтернеткомунікацій. **Максимальна сума становить 15 балів.**

Якщо студент пропустив практичне заняття для отримання балів за нього він повинен самостійно відпрацювати матеріал, що розглядався на занятті; виконати індивідуальне

завдання – підготувати доповідь відповідно до теми календарного плану. Доклад оцінюється максимально до **5 балів**.

Модульне тестування:

Оцінюються за вірними відповідями на тестові модульні питання (20 питань в тесті, кожна вірна відповідь оцінюється в 2 бали). **Максимальна кількість становить 40 балів за модуль.**

Іспит:

Студент отримує залік за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів тестування). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає заліковий бал. Якщо студент не погоджується із запропонованими балами він може підвищити їх на заліку, відповівши на питання викладача (додаток 1).

Програмні результати навчання:

1. Знання нормативно-правових основ регулювання у контролінгу.
2. Вміння визначати доцільність застосування певної системи обліку і калькулювання витрат.
3. Вміння організувати ведення управлінського обліку на підприємстві.
4. Здатність орієнтуватися в механізмах побудови системи управлінського обліку та бюджетування.
5. Здатність класифікувати і аналізувати фінансові витрати.
6. Вміння формувати економічну структуру компанії з призначенням центру фінансової відповідальності.
7. Вміння грамотно розподіляти статті доходів і витрат.
8. Вміння формувати внутріфірмові звіти і бюджети.
9. Здатність розраховувати собівартість, витрати і прибуток.
10. Вміння формувати необхідну управлінську документацію.
11. Здатність забезпечення керівників і менеджерів необхідною інформацією для прийняття рішень та ефективного управління підприємством.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням:

<http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультиватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залученості до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>

Додаток 1

Питання з дисципліни «Контролінг» для проведення екзамену

1. Сутність і призначення Контролінгу.
2. Бюджет продажу.
3. Предмет та методи Контролінгу.
4. Директ-костінг.
5. Відмітні особливості систем Контролінгу та фінансового обліку.
6. Прямі та непрямі витрати.
7. Виробничий облік і Контролінг.
8. Точка беззбитковості та методи її розрахунку.
9. Схожість систем фінансового обліку та Контролінгу.
10. Абзорпшен-костінг.
11. Поняття витрат підприємства. Класифікація витрат.
12. Бюджет виробництва.
13. Виробничі і невиробничі витрати підприємства.
14. Бюджет праці.
15. Постійні та напівпостійні витрати підприємства: сутність, поведінка. Наведіть приклади.
16. Бюджет виробничих накладних витрат.
17. Змінні, напівзмінні та змішанні витрати підприємства: сутність, поведінка. Наведіть приклади.
18. Грошовий бюджет.
19. Обов'язкові та дискреційні витрати підприємства.
20. Абзорпшен-костинг у порівнянні з директ-костингом.

21. Витрати на продукт.
22. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку (CVP- аналіз).
23. Витрати на період.
24. Бюджет запасів на кінець періоду.
25. Алгоритм визначення собівартості реалізованої продукції.
26. Сутність бюджетування та його основні ступені.
27. Алгоритм розрахунку собівартості виробленої продукції.
28. Бюджет прибутку.
29. Основні елементи витрат на виробництво продукції.
30. Бюджет основних матеріалів.
31. Поведінка, оцінка і функція витрат. Методи побудови функції витрат.
32. Бюджет виробничої собівартості.
33. Розрахунок крапки беззбитковості за допомогою рівняння.
34. Види бюджетів.
35. Розрахунок крапки беззбитковості за допомогою показника маржинального доходу.
36. Гнучкий бюджет.
37. Обсяг реалізації, необхідний для отримання заданого прибутку (CVP-модель).
38. Облік за центрами відповідальності.
39. Визначення прибутку при заданому обсягу реалізації продукції (CVP-модель).
40. Бюджет комерційних та адміністративних витрат.
41. Запас міцності і його показники.
42. Об'єкти витрат і калькулювання їх собівартості.
43. Система позамовного калькулювання собівартості.
44. Відхилення від бюджету.
45. Система калькулювання собівартості по процесах.
46. Стандарти (нормативи), їх види і розробка.
47. Еквіваленти одиниці продукції.
48. Різниця між бюджетами і стандартами (нормативами).

49. Розподіл виробничих накладних витрат.
50. Відхилення прямих витрат праці.
51. Традиційна система калькулювання витрат.
52. Відхилення витрат основних матеріалів.
53. Калькулювання на основі діяльності.
54. Відхилення від стандартів (нормативів), методи їх розрахунку.
55. Складання та погодження бюджетів.
56. Відхилення загальновиробничих витрат.